

Izvorni znanstveni članak /
Original scientific paper
Prihvaćeno: 1. travnja 2015.

doc. dr. sc. Marija Sablić

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku
marija.sablic10@gmail.com

mr. sc. Ines Blažević

Agencija za odgoj i obrazovanje
Ines.Blazevic@azoo

STAVOVI UČITELJA PREMA VRIJEDNOSTIMA KAO TEMELJNIM SASTAVNICAMA NACIONALNOG OKVIRNOG KURIKULUMA

Sažetak: Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument koji na nacionalnoj razini donosi vrijednosti i opće ciljeve odgoja i obrazovanja. Odgojem i obrazovanjem izričemo kakvo društvo želimo biti i kakvog čovjeka želimo odgajati i obrazovati. Važno je stoga prepoznati zajedničke vrijednosti koje trebaju podupirati odgojno-obrazovno djelovanje. U tom se smislu od učitelja očekuje promišljanje o vrijednostima te djelovanje u skladu sa zajednički usuglašenim društveno-kulturnim i odgojno-obrazovnim vrijednostima. Nacionalni okvirni kurikulum osobitu pozornost daje sljedećim vrijednostima: znanju, solidarnosti, identitetu i odgovornosti. One proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjelovit osobni razvoj učenika, za čuvanje hrvatske duhovne i materijalne nacionalne baštine, za europski suživot i za stvaranje društva znanja. U radu se promišlja o ulozi učitelja kao nositelja temeljnih vrijednosti u suvremenoj školi. Cilj je ovoga istraživanja ispitati kojim vrijednostima učitelji daju prioritet prilikom njihova integriranja u sadržaje temeljnoga obrazovanja i svakodnevnoga školskog života. U ispitivanju su sudjelovali učitelji razredne nastave iz dva grada, Osijeka i Splita. Podatci su prikupljeni pomoću anketnoga upitnika. Upitnik se sastoji od 66 tvrdnji koje se odnose na procjenu važnosti pojedine vrijednosti. S obzirom na dobivene rezultate istraživanja očekuje se da će u suvremenom nastavnom procesu biti zastupljene temeljne vrijednosti. Osim materijalnih, ekonomskih, znanstvenih, tehničkih, bioloških i prirodnih vrijednosti, u odgojno-obrazovnom sustavu potrebno je podjednako ugraditi i isticati društvene, estetske, kulturne, duhovne, religiozne i moralne vrijednosti. Od suvremenoga se učitelja očekuje odgoj i obrazovanje odgovorne, istinoljubive, poštene, mirotvorne, tolerantne i solidarne osobe, osobe stvaralačkoga duha, s dubokim osjećajem za obitelj i za očuvanje hrvatske nacionalne baštine, osobe koja poštuje vrijednosti drugih kultura i naroda.

Ključne riječi: nacionalni okvirni kurikulum, učitelji, vrijednosni ciljevi, vrijednosti

Između dvaju ekstrema, apstraktnog i pojednostavljenog univerzalizma i relativizma koji ne postavlja zahtjeve veće od horizonta svake pojedine kulture, trebamo braniti pravo da budemo različiti i istovremeno prihvaćati univerzalne vrijednosti.

UNESCO, Jacques Delors

Učenje blago u nama

1. Uvod

U današnjem vremenu u kojem život postaje sve opasniji, a razlike među ljudima sve veće, tradicionalni sustav vrijednosti gubi važnost te se nalazimo pred dvama velikim pitanjima: Koje su nam vrijednosti potrebne kako bismo preživjeli u današnjem svijetu? Tko ima zadatak razvijati te vrijednosti? (Mrnjaus, 2007.). Učitelji sigurno predstavljaju model ponašanja i omogućavaju djeci da kroz svakodnevna iskustva uče poštovati i cijeniti različitosti te razvijati vještine sudjelovanja. Oni su ti koji potiču prepoznavanje i uvažavanje različitih potreba, promoviraju djelotvornu suradnju za ostvarenje zajedničkih ciljeva i poštivanje posebnih interesa i potreba svakog pojedinog učenika ili grupe učenika. Svakog učenika treba uvažavati kao aktivnog sudionika odgojno-obrazovnog procesa, kao pojedinca i kao ravnopravnog člana zajednice i društva u cjelini.

Odgojem i obrazovanjem izričemo kakvo društvo želimo biti i kakvog čovjeka želimo obrazovati. Važno je stoga prepoznati zajedničke vrijednosti koje trebaju podupirati odgojno-obrazovno djelovanje. U tom se smislu od škole očekuje promišljanje o vrijednostima i dugoročnim odgojno-obrazovnim ciljevima te djelovanje u skladu sa zajednički usuglašenima društveno-kulturnim vrijednostima i odgojno-obrazovnim ciljevima. U odgojno-obrazovnom sustavu trebaju biti zastupljene temeljne vrijednosti. Osim materijalnih, ekonomskih, znanstvenih, tehničkih, bioloških i prirodnih vrijednosti, u odgojno-obrazovnom sustavu potrebno je podjednako ugraditi i isticati društvene, estetske, kulturne, duhovne, religiozne i moralne vrijednosti. Većina će se stručnjaka koji se bave odgojem i obrazovanjem složiti kako je krajnji cilj školovanja razvoj cjelovite ličnosti te da je pored stjecanja znanja i vještina vrlo važno steći i osjećaj vlastite vrijednosti (Miljević - Riđički i sur, 2000.).

2. Pojmovno određenje vrijednosti

Većina znanstvenika smatra kako se pojam vrijednosti ne može definirati u strogom smislu. Prema Piršl i Vican (2004.), on spada u najviše, primarne kategorije koje se ne mogu definirati, jer pomoću njih definiramo druge pojmove. Pojam vrijednost u svojim se filozofskim, za razliku od ekonomskih značenja,

počeo upotrebljavati tek potkraj 19. i početkom 20. stoljeća. U to su vrijeme razvijene brojne filozofske teorije o vrijednostima i etike vrijednosti, koje su se odrazile i na odgoj i obrazovanje. Nastalo je pedagoško učenje o vrijednostima, vrijednosno-filozofijska pedagogija ili pedagogija o vrijednostima (vrijednosna pedagogija) (Brezinka, 1992., prema Mrnjauš, 2007.).

Većina definicija vrijednosti sadrži sljedeće elemente: poželjnost, selekcija, stabilnost, težnja k sustavnosti i pozitivnost (Radin, 2001.). Prema tome, Rokeach (1973.) u svojoj teoriji vrijednosti ističe kako su one kognitivna reprezentacija individualnih potreba i društvenih i institucionalnih zahtjeva te navodi kako svi ljudi posvuda posjeduju iste vrijednosti do određenoga stupnja, tj. ističe kako su vrijednosti trajna vjerovanja da su određeni načini ponašanja osobno ili društveno poželjniji od suprotnih načina ponašanja (prema Buljubašić - Kuzmanović, Simel, 2010.). Pitanjem vrijednosti bavio se i Schwartz razvijajući teoriju o sadržajima i strukturi individualnoga sustava vrijednosti koji se implicitno nalazi u svim kulturama (Schwartz, Sagiv, 1995., prema Mrnjauš, 2007.). Ferić (2009., prema Buljubašić – Kuzmanović, Simel, 2010.) ističe kako postoji deset različitih motivacijskih tipova vrijednosti koji su sustavno određeni motivacijskim ciljevima ka kojima su usmjereni i specifičnim vrijednostima koje predstavljaju.

Polazišta nacionalnoga kurikula temelje se na sadržajima tradicionalne i kristalizirane nacionalne kulture, u skladu sa suvremenim promjenama, tehnikama i tehnologijama, novim pismenostima i vrijednostima (Previšić, 2005.) te se od današnjih učitelja očekuje promišljanje o vrijednostima i djelovanje u skladu sa zajednički usuglašenima društveno-kulturnim vrijednostima. Time se mijenja uloga i profesionalna zadaća učitelja (Previšić, 2003., Mijatović, 2003.). Učitelji nikako ne bi smjeli ostati samo na obrazovnom djelovanju, već bi u svakoj prilici trebali odgojno djelovati na učenike.

Suvremeno društvo očekuje od škole djelovanje na učenika u nizu područja, a imperativ je da suvremeni učitelj odgaja i obrazuje odgovorne, istinoljubive, poštene, mirotvorne, tolerantne i solidarne osobe, osobe stvaralačkoga duha, s dubokim osjećajem za obitelj i za očuvanje hrvatske nacionalne baštine, pojedinca koji poštuje vrijednosti drugih kultura i naroda. Krajnji cilj odgojno-obrazovnog djelovanja učitelja nikako ne bi smjelo biti učenje, već bi se cilj trebao ogledati u boljem shvaćanju samog sebe i drugih u svakodnevnom životu kako bi se stvorili bolji i humaniji uvjeti života (Hrvatić, Piršl, 2007.).

3. Odgojno-obrazovne vrijednosti u Nacionalnom okvirnom kurikulumu

Nacionalni okvirni kurikulum (2008.) osobitu pozornost daje sljedećim vrijednostima: znanju, solidarnosti, identitetu i odgovornosti. Republika Hrvatska opredijelila se za društvo znanja jer je znanje postalo temeljna proizvodna snaga

u društvu i glavni uvjet uspješnosti. Znanje kao vrijednost, obrazovanje kao djelatnost i učenje kao proces postali su temeljni pokretač razvoja hrvatskoga društva. Solidarnost kao vrijednost pripada vrijednostima koje su dio hrvatskoga nacionalnog kulturnog habitusa. Solidarnost kao prevladavajuća odgojno-obrazovna vrijednost pretpostavlja sustavno osposobljavanje djece i mladih da budu osjetljivi za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i obespravljene, za svoju okolinu i za životno okruženje koje obilježava pluralizam kultura, rasa, nacija, religija, svjetonazora, jezika itd. Odgoj i obrazovanje trebaju pomoći izgradnji osobnoga i kulturnoga identiteta. U današnjemu globaliziranom svijetu, u kojem je narušen monokulturni model društva i u kojem je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, ljudi trebaju postati "građanima svijeta", a pritom ne izgubiti svoje korijene, svoju kulturnu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu. Odgoj i obrazovanje trebaju kod učenika doprinosti razvoju smisla za osobni identitet povezan sa smislom za poštivanje različitosti. Razvoj identiteta neke osobe zahtjeva višeslojnu identifikaciju - globalnu, nacionalnu, društvenu, spolnu te individualnu (koja se često ističe kao primarna). Takva općeprihvaćena gledišta podržava koncepcija obrazovanja poznata kao *culturally responsive pedagogy* koja vodi računa o jeziku, tradiciji i kulturi u kontekstu individualno-nacionalno-globalno. Reforme obrazovanja trebaju biti usmjerene na stvaranje školske svakodnevice u kojoj se integriraju različite kulture, jezici, religije, sposobnosti i iskustva. Ovakvi i slični događaji predstavljaju velike izazove za pokretače obrazovnih politika, a posljedično tome i za učitelje (Zloković, Vrcelj, 2010.). Odgovornost je jedna od glavnih vrijednosti odgojno-obrazovnog djelovanja. Odgoj i obrazovanje promiču odgovornost prema općem dobru, prirodi, radu, životu, ljudskom dostojanstvu. Odgoj i obrazovanje za odgovorno djelovanje i odgovorno ponašanje pretpostavlja smisleni odnos između osobne slobode i osobne odgovornosti, promiče odgoj za odgovornost učenika prema samome sebi, prema drugima i prema svemu što ga okružuje.

U razvijenim zemljama svijeta, npr. u Australiji (*Values in Education; Classroom Curriculum Package*, 1995.) u kurikulumu za obvezno obrazovanje uvodno se predstavljaju misija i temeljna vrijednosna polazišta obrazovanja. Australijski se kurikulum temelji na pet vrijednosti: znanje i razvijanje osobnih potencijala, samoprihvatanje i samopoštovanje, poštovanje i briga za druge i njihova prava, društvena i građanska odgovornost i briga za okoliš. Svaka je od vrijednosti detaljno razrađena i opisana u kontekstu krajnjih ishoda obrazovanja. Od svakog se učenika očekuje maksimalan doprinos boljitku cijeloga društva. Svakog se pojedinca ohrabruje u ostvarivanju svojih potencijala kroz kreativno učenje i kritičko mišljenje. Prihvatanje i samopoštovanje u australskome kurikulumu za krajnji cilj ima razvoj svakog pojedinca u fizičkom, emocionalnom, estetskom, duhovnom, intelektualnom, moralnom i socijalnom kontekstu. Potiče ih se na inicijativnost, odgovornost, etičko razlučivanje, otvorenost

prema učenju te na osjećaj za vlastito značenje i identitet. Nadalje, od učenika se očekuje osjećaj i briga za opće dobro. Potiču se na suosjećajnost, poštivanje opće deklaracije o ljudskim pravima i nenasilno rješavanje sukoba. Od svakog se učenika očekuje sudjelovanje u demokratskim i građanskim aktivnostima, poštivanje kulturnih raznolikosti, poštivanje zakonodavne vlasti, promicanje društvene jednakosti i boljeg života za sve građane. Od učenika se očekuje i briga za okoliš, svjesnost međuovisnosti svih bića, poštivanje i briga za australsku prirodnu i kulturnu baštinu i iskoristivost obnovljivih izvora energije. Novi Zeland također ulazi u skupinu zemalja kojima su vrijednosti sastavni dio kurikuluma. Njihov nacionalni kurikulum pretpostavlja kako su temeljne vrijednosti osobna i kolektivna odgovornost koje potiču razvoj građanskoga društva. Japanski nacionalni kurikulum temelji se na vrlo detaljno razrađenim vrijednostima. Oni teže k potpunom razvoju osobnosti, razvoju duha i tijela, pojedinaca koji vole istinu i pravdu i posjeduju dubok osjećaj za odgovornost, neovisna su duha i tvorci mirnoga i tolerantnoga društva (Kanaya, 1993., prema Le Mataise 1997.).

Općenito, u kurikulumima različitih zemalja temeljenih na vrijednostima, a koje možemo svesti pod zajednički naziv "univerzalne vrijednosti", razrađeno je kako se te vrijednosti mogu promicati kroz sam nastavni proces te kako ih ugraditi u nastavne predmete, sadržaje i teme. Ono što većina kurikula ističe jest činjenica da je učitelj nezamjenjiv u promicanju vrijednosti te naglašavaju kako pored stručne osposobljenosti učitelja, u smislu znanja i umijeća, važniju ulogu imaju i njegove osobine ličnosti kao i vrijednosti koje nosi u sebi. Da bi učitelj poticao temeljne vrijednosti kod učenika, potrebno je da ih i on sam posjeduje te da se one odražavaju u njegovu radu s učenicima.

3. Metodologija istraživanja

3.1. Cilj istraživanja

Promišljajući o učitelju kao nositelju temeljnih vrijednosti u suvremenoj školi, postavili smo sljedeći cilj istraživanja: ispitati kojim vrijednostima učitelji daju prioritet prilikom njihova integriranja u sadržaje temeljnoga obrazovanja i svakodnevnoga školskog života. S obzirom na to da učitelji izravno sudjeluju u ostvarivanju vrijednosnih ciljeva kurikula, očekujemo da učitelji visoko procjenjuju važnost pojedine vrijednosti.

3.2. Uzorak istraživanja

U ispitivanju su sudjelovala ukupno 103 učitelja razredne nastave iz osnovnih škola iz dva grada, Osijeka i Splita. Od ukupnog broja ispitanika, njih 46 zaposleno je u osnovnim školama u Osijeku (45 %) dok je njih 57 iz Splita (55 %). Među ispitanicima, njih su troje učitelji (3 %), a ostalo su učiteljice (97

%). Ovakav podatak nije neočekivan s obzirom na ukupno stanje zastupljenosti učitelja u odnosu na učiteljice u Republici Hrvatskoj, ali za obradu podataka u ovom istraživanju, spol ispitanika, ipak neće biti značajan.

Sudionici ovog istraživanja uglavnom imaju VŠS i VSS. Njih 50 ima VŠS (49 %), a VSS ima njih 47 (46 %). Dvoje ispitanika je SSS (2 %), a troje je magistara / doktora znanosti (3 %).

Broj ispitanika mlađe životne dobi je 18 (18 %), srednje životne dobi 59 (57 %), a onih najstarijih je 25 (25 %). Slijedom ovih podataka bilo je za očekivati da je najviše ispitanika s radnim iskustvom od 6 do 20 godina, njih 48 (47 %). Onih s manje od 5 godina iskustva je 16 (16 %), a učitelja s više od 20 godina radnog iskustva je 38 (37 %).

3.3 Instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je anketni upitnik koji se sastojao od dva dijela. U prvom dijelu su ispitana socio-demografska obilježja sudionika istraživanja: spol, dob, stručna sprema, radni staž te grad u kojem rade.

Drugi dio upitnika sastojao se od 66 tvrdnji koje se odnose na procjenu važnosti pojedine vrijednosti: znanja, odgovornosti, solidarnosti i identiteta. Tvrdnje su sastavljene na temelju analize Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma i u njih su uvršene sve one značajke kojima se potiču temeljne vrijednosti NOK-a. Učitelji su trebali procijeniti koliko su promišljanja i ideje, koje su napisane u obliku tvrdnji, važne kao okvir za opći odgoj i obrazovanje. Procjene su vršili primjenom deskriptivno-numeričke skale od 5 stupnjeva Likertova tipa na način da je 1 = nimalo se ne slažem do 5 = u potpunosti se slažem.

3.4. Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno postupkom anketiranja tijekom ožujka 2012. godine u osnovnim školama u Osijeku i Splitu. Ispitivanje je bilo anonimno. U obradi podataka koristio se SPPSS – statistički paket za elektroničku obradu podataka. Podatci su prikazani na kvantitativnoj i kvalitativnoj razini pomoću tablica i deskriptivne statistike, a prilikom obrade podataka korištena je univarijantna analiza: utvrđivanje distribucije odgovora.

3.5. Rezultati i rasprava

U upitniku je učiteljima ponuđeno 66 tvrdnji kojima su ispitivane vrijednosti: znanje, solidarnost, identitet i odgovornost. U tablici 1. prikazane su čestice koje su činile pojedinu subskalu:

Tablica 1: Čestice subskala: znanje, solidarnost, identitet i odgovornost

Subskala	Red. broj	Čestice
Znanje	2.	Znanje učeniku omogućuje bolje razumijevanje i kritičko promišljanje samog sebe i svega što ga okružuje.
	3.	Znanje je glavni uvjet uspješnosti u radu i životu.
	6.	Kod učenika treba osvijestiti vrijednost učenja.
	7.	Kod učenika treba razviti pozitivan stav prema stjecanju novog znanja.
	11.	Učenicima je nužno osigurati stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i strukovnih kompetencija.
	12.	Obrazovano stanovništvo ključni je faktor uspjeha društva.
	14.	Znanje je osnova razvoja društva .
	19.	Potrebno je osposobiti učenika za primjenu novog znanja.
	21.	Potrebno je poticati mogućnost učenja iz različitih izvora znanja.
	30.	Kod učenika je važno razvijati organizacijske sposobnosti za donošenje odluka, postavljanje ciljeva, rješavanje problema, planiranje i vođenje.
	36.	Znanje je temeljna proizvodna i razvojna snaga u društvu.
	48.	Učenicima treba dati osnove za stjecanje znanja potrebnih za pokretanje tržišnih i društvenih djelatnosti.
	50.	Učenik treba samostalno, uz podršku učitelja, istraživati i konstruirati svoje znanje.
	51.	Učenik treba steći znanja i vještine planiranja, organiziranja i upravljanja vlastitim učenjem, posebice vremenom posvećenom učenju .
	53.	Učenike je potrebno osposobiti za cjeloživotno učenje.
	54.	Učenike je potrebno osposobiti za konstruktivno sudjelovanje u društvenom životu.
	59.	Učinkovito korištenje znanja ključno je za snalaženje u novim situacijama.
	64.	Važno je osigurati okruženje za učenje primjereno učeničkim razvojnim i intelektualnim sposobnostima.
66.	Znanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje temeljni su pokretači razvoja hrvatskoga društva i svakog pojedinca.	
Solidarnost	4.	Kod mladih treba razvijati osjećaj međugeneracijske solidarnosti.
	9.	Mlade i djecu treba poticati na volontiranje.
	17.	Kod učenika je potrebno poticati poštivanje dostojanstva druge osobe.
	18.	Kod učenika je potrebno razvijati osjetljivost prema siromašnima i bespomoćnima.
	20.	Potrebno je poticati i usmjeravati učenike na humanitarni rad.
	23.	Potrebno je poticati učenike na pozitivan odnos prema drugima.
	24.	Potrebno je poticati učenike na prihvaćanje pravila suradničkih odnosa u skupini, solidarnost, uljudno ponašanje, uzajamno pomaganje.
	35.	Škola treba utjecati na izgrađivanje zrelih stavova učenika prema sebi i drugima.

	39.	Kod mladih treba razvijati osjetljivost prema obitelji.
	40.	Treba sustavno osposobljavati mlade naraštaje koji će se brinuti za dobro cjelokupne društvene zajednice.
	55.	Učenike je potrebno senzibilizirati za potrebe učenika s teškoćama te ih poticati da im pomažu i surađuju s njima.
	58.	Učenike treba učiti suosjećanju i uvažavanju potreba drugih.
Identitet	5.	Kod učenika je važno razviti samopouzdanje i sigurnost u osobne sposobnosti i identitet.
	16.	Potrebno je buditi, poticati i razvijati osobni identitet učenika istodobno ga povezujući s poštivanjem različitosti.
	22.	Potrebno je poticati učenike na međuljudsku i međukulturnu suradnju.
	25.	Potrebno je promicati osjetljivost učenika prema različitim kulturama, rasama, nacijama, religijama.
	26.	Kod učenika je potrebno razvijati vještinu međukulturnog razumijevanja.
	29.	Važno je razvijanje svijesti učenika o očuvanju materijalne i duhovne, povijesno - kulturne baštine Republike Hrvatske i nacionalnoga identiteta.
	32.	Važna je suradnja učenika u međukulturnim situacijama.
	37.	Treba čuvati i razvijati hrvatski jezik te paziti na njegovu pravilnu primjenu.
	41.	U školi je važno promicati demokratske vrijednosti.
	42.	U školi je važno promicati društvenu jednakost i pravednost.
	43.	U školi je važno promicati razumijevanje kulturne i jezične raznolikosti.
	44.	U školi treba njegovati društvenu, moralnu i duhovnu baštinu.
	45.	U školi treba poticati vrijednosti interkulturalizma.
	49.	Učenicima treba omogućiti izražavati vlastito religijsko opredjeljenje.
	52.	Učenike je potrebno osposobiti ih za življenje u multikulturalnom svijetu.
	56.	Učenike treba osposobiti za komunikaciju na stranim jezicima.
	57.	Učenike treba osposobiti za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko - komunikacijske tehnologije.
	60.	Važno je njegovati kulturno podrijetlo svakog učenika.
	62.	Važno je kod učenika osvijestiti položaj i ulogu pojedinca kao građanina te ih osposobiti da postanu "građani svijeta".
65.	Važno je učenike poticati na dijalog i snošljivost.	
	1.	Bitno je poticati i razvijati samostalnost, samopouzdanje, odgovornost i kreativnost učenika.
	8.	Kod učenika treba poticati kulturu rada i vrijednost rada.
	10.	Moramo poticati učenika na očuvanje prirode i čovjekova okoliša.
	13.	Potrebno je poticati odgovornost učenika prema samome sebi i odgovornost za vlastiti život i ponašanje.
	15.	Potrebno je osposobiti učenike za donošenje osviještenih i odgovornih odluka i za razumijevanje posljedica svog izbora.

Odgovornost	27.	Potrebno je učenicima osvijestiti da osobna sloboda znači i osobnu odgovornost.
	28.	Važno je promicati odgovornost učenika prema prirodi, životu i ljudskom dostojanstvu .
	31.	Važna je sposobnost učenika za uviđanje posljedica svojih i tuđih stavova.
	33.	Škola treba promicati odgovornost prema općem društvenom dobru.
	34.	Škola treba učenika poticati na odgovorno i izvršavanje preuzetih zadataka.
	38.	Treba poticati odgovornost prema drugome.
	46.	Učenici trebaju razumjeti promjene uzrokovane ljudskom djelatnošću .
	47.	Učenicima treba pomoći da razviju potrebu očuvanja kvalitete okoliša i razumno korištenje prirodnih resursa.
	61.	Važno je promicati odgoj i obrazovanje za održivi razvoj.
	63.	Važno je kod učenika poticati ohrabrivanje drugoga da uspije i da poštuje uspjeh drugoga.

Ukupno gledajući, vrijednost koja je od ponuđenih 66 tvrdnji učiteljima najvažnija jest poticanje i razvijanje samostalnosti, samopouzdanja, odgovornosti i kreativnosti kod učenika. Prosječna ocjena kojom su učitelji ocijenili tu vrijednost jest $M=4,98$, tj. tu je tvrdnju ocjenom 5 ocijenila 101 ispitanica (98,1 %). Zatim slijedi poticanje kulture rada i vrijednosti rada kod učenika koja je ocijenjena prosječnom ocjenom $M=4,92$, tj. 95 učitelja ocijenilo je tu vrijednost ocjenom 5 (92,2 %). Na trećem je mjestu razvijanje osjećaja međugeneracijske solidarnosti koja je ocijenjena prosječnom ocjenom $M=4,91$, tj. najvišom ocjenom 5 ocijenilo ju je 94 učitelja, (91,1 %).

Ako pogledamo ukupne rezultate svih 66 tvrdnji, možemo reći da su sve vrijednosti visoko rangirane. Ovaj podatak ohrabruje te potvrđuje kako učitelji imaju pozitivne stavove prema vrijednostima. S ovako pozitivnim stavovima učitelja prema vrijednostima, ideja Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu o uvođenju sadržaja koji bi poticali znanja i svijest kod učenika o pravima, osobnoj i društvenoj odgovornosti, društveno-kulturnom, gospodarskom, tehnološkom i održivom razvitku, vrijednostima učenja i rada te samopoštovanju i poštivanju drugih i drugačijih, vjerojatno će naići na plodno tlo. Naime, iskustva zemalja koje su implementirale vrijednosti u svoje nacionalne kurikule pokazuju kako je uloga učitelja najvažniji čimbenik u promicanju vrijednosti (Montgomery and Smith, 2001.). Ono što bi moglo biti prepreka našim učiteljima nedovoljno je definiranje vrijednosti u Kurikulumu. Nadalje, problematično bi moglo biti i nedefiniranje na koji će se način vrijednosti provoditi u nastavi. Hoće li to biti interdisciplinarno kroz sve nastavne predmete ili će se promicanjem vrijednosti baviti pojedini nastavni predmeti, npr. Građanski odgoj, Religije svijeta...?

Iako su sve vrijednosti visoko rangirane, neke od njih učitelji smatraju manje važnima. Tako najniže rangiraju tvrdnju kako je znanje glavni uvjet uspješnosti u radu i životu. Samo ju je 19 učitelja ocijenilo najvišom ocjenom 5 (18,4 %). Troje učitelja ocijenilo ju je ocjenom 1, dok ju je najviše učitelja (njih 56) ocijenilo ocjenom 4, tako da je ukupna ocjena ove vrijednosti $M=3,84$. Iza nje slijedi tvrdnja da je znanje temeljna proizvodna i radna snaga u društvu. Ukupno je ocijenjena ocjenom $M=4,32$, tj. 54 učitelja (52,3%) ocijenilo ju ocjenom 4. Ovaj je podatak iznenađujuć s obzirom na činjenicu kako se Republika Hrvatska opredijelila za društvo znanja i učestalo se naglašava kako je znanje kao vrijednost, obrazovanje kao djelatnost i učenje kao proces temeljni pokretač razvoja hrvatskoga društva. Ovo ukazuje i na to da naši učitelji, u vrijeme odgojne devalvacije škole koja je postala globalni problem, ipak ne vjeruju isključivo u izgradnju "društva znanja" bez temeljnih vrijednosti poput odgovornosti, solidarnosti, moralnosti i svih onih vrijednosti u kojima je dominantno "biti".

Iako učitelji smatraju gotovo sve vrijednosti vrlo važnima i visoko ih rangiraju, ispitali smo koje od četiri skupine vrijednosti na kojima se temelji hrvatski Nacionalni okvirni kurikulum učitelji najviše rangiraju. Izračunali smo

koje su srednje vrijednosti pojedinih skupina vrijednosti. Tako se oko varijable znanje okupilo ukupno 19 čestica (Cronbach alpha=0,86), oko varijable solidarnost 18 čestica (Cronbach alpha=0,86), identitet ukupno 18 čestica (Cronbach alpha=0,88) i odgovornost ukupno 19 čestica (Cronbach alpha=0,87).

Tablica 2: Prikaz procjene pojedine skupine vrijednosti

Vrijednosti	N	Min	Max	M	Sd
Znanje	103	3,74	5,0	4,61	,28760
Solidarnost	103	3,70	5,0	4,77	,27784
Identitet	103	3,89	5,0	4,72	,28119
Odgovornost	103	4,16	5,0	4,80	,23297

Iz tablice 2. vidljivo je kako učitelji, suprotno od naših očekivanja, najmanju važnost kao temeljnoj vrijednosti Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu daju znanju, a najveću odgovornosti. Ovaj podatak u skladu je s odgojno-obrazovnim ciljevima Nacionalnog okvirnog kurikulumu, a svakako ovdje ističemo odgojno-obrazovni cilj poticati i razvijati samostalnost, samopouzdanje, odgovornost i kreativnost u učenika. Promatrajući čestice koje se okupljaju oko vrijednosti odgovornost, važno je istaknuti da učitelji visoko rangiraju tvrdnju kako je bitno poticati i razvijati samostalnost, kreativnost, samopouzdanje i odgovornost kod učenika (M=4,98). Važno je naglasiti i kako su visoko ocijenili tvrdnju kako učenike treba poticati na očuvanje prirode i čovjekova okoliša (M=4,91), kao i poticati ih na odgovornost prema samome sebi i za vlastiti život i ponašanje, ali isto tako i za donošenje osviještenih i odgovornih poruka (M=4,89). Ovakvi nas stavovi učitelja upućuju na činjenicu da među učiteljima postoje tendencije poučavanja i osposobljavanja učenika da prepoznaju i kritički procjenjuju vlastite i društvene vrijednosti kao bitne činitelje koji utječu na njihovo vlastito mišljenje i djelovanje, da razviju odgovornost za vlastito ponašanje i život, pozitivan odnos prema drugima i konstruktivno sudjeluju u društvenom životu. Učitelji koji visoko rangiraju ove vrijednosti omogućit će učenicima izgrađivanje komunikacijskih, organizacijskih i socijalnih vještina i sposobnosti, jačanje samopoštovanja, stjecanje vještina suradnje u međukulturnim situacijama i izgrađivanje zrelih stavova o drugima i sebi. Također će im omogućiti razvoj sposobnosti potrebnih za izražavanje i zadovoljavanje njihovih vlastitih potreba i sklonosti, procjenu vlastitih sposobnosti, donošenje odluka i suradnju s drugima (Nacionalni okvirni kurikulum, 2008.).

Ujedno valja naglasiti da su ovim istraživanjem obuhvaćeni učitelji različitih socio-demografskih obilježja s obzirom na spol, dob, stručnu spremu, radni staž

te grad u kojem rade, ali je zanimljivo da ne postoje statistički značajne razlike u njihovim odgovorima ni prema kojoj ispitivanoj varijabli.

Upozoravajući kako je došlo vrijeme "obrazovnog društva", danas sva međunarodna tijela govore o novom vremenu znanja, o "društvu koje uči", "društvu znanja". Svojim stavovima prema vrijednostima, tj. najnižim rangiranjem znanja kao vrijednosti, možemo zaključiti kako učitelji općenito gledano, ispred obrazovne zadaće škole i usvajanja znanja i vještina, usmjeravaju nastavu na neke temeljne humane vrijednosti. U skladu s navedenim, odgoj zdrave, sretne, odgovorne te uspješne djece i mladih zasigurno je jedan od najhumanijih ciljeva i zadaća obitelji i škole.

4. Zaključak

Rezultati ovog istraživanja pokazali su da učitelji visoko vrednuju sve usuglašene vrijednosti koje promiče Nacionalni okvirni kurikulum: znanje, solidarnost, odgovornost i identitet, što svakako ohrabruje jer je neupitna uloga učitelja u promicanju takvih vrijednosti.

Iako su sve vrijednosti visoko rangirane, najviše je rangirana odgovornost, a zatim slijede vrijednosti identitet i solidarnost. Znanje kao vrijednost najniže je rangirana što na neki način iznenađuje s obzirom da se Republika Hrvatska svojom obrazovnom politikom usmjerila prema društvu temeljenom na znanju. Učitelji, kao jedni od nositelja odgojno-obrazovnog procesa, smatraju kako znanje nije najvažnija vrijednost, odnosno smatraju kako je pored znanja važnije razvijati odgovorne i solidarne osobe s jasnim identitetom.

Visoke procjene učitelja o promišljanjima i idejama važnima kao okvir za opći odgoj i obrazovanje daju dobar temelj za njihovu provedbu kroz sam odgojno-obrazovni proces. Međutim, analizirajući iskustava iz drugih zemalja, od presudne će važnosti za implementaciju tih vrijednosti biti način provedbe vrijednosti u nastavi. Važno će biti u budućim istraživanjima ispitati kako će učitelji te vrijednosti poticati, pronaći moguće poteškoće kod same implementacije kao i načine kako riješiti te potencijalne poteškoće.

Sve navedeno u ovom radu ponovno naglašava važnost djelovanja učitelja u samo jednom smjeru, a to je razvoj odgovorne i solidarne osobe s jasno osviještenim identitetom, ali i znanjima potrebnima za daljnji život. Predispozicije za takvo djelovanje postoje, a sada je jedino važno i usmjeriti ih u tom smjeru.

Literatura:

1. Buljubašić - Kuzmanović, V., Simel, S., (2010.): *Odnos univerzalnih i ponašajnih vrijednosti mladih*. Školski vjesnik, 59 (3): 373-386.
2. Hoblaj, A. (2005.): *Vrijednosno usmjereni odgoj u vrijednosno usmjerenoj školi*, u M. Polić (ur.), *Flozofija i odgoj u suvremenom društvu*, Zagreb: str. 95 – 122.
3. Hrvatić, N., Piršl, E. (2007.): *Kurikulum pedagoške izobrazbe učitelja*, u V. Previšić, (ur.), *Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaj, struktura*, Zagreb: Školska knjiga, str. 385 – 412.
4. Le Métails, J. (1997.): *Values and Aims in Curriculum and Assessment Frameworks*. http://www.inca.org.uk/pdf/values_no_intro_97.pdf (29. rujna 2012.).
5. Mijatović, A., (2003.): *Između empatije i profesionalnosti*, u B. Ličina (ur.), *Učitelj – učenik – škola*, Zbornik radova Znanstveno-stručnog skupa povodom 140 godina učiteljskog učilišta u Petrinji. Zagreb: VUŠ Petrinja i HPKZ.
6. Miljević-Riđički, R., Miljković, D., Pavličević-Franić, D., Rijavec, M., Vizek-Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Zarevski, P. (2000.): *Učitelji za učitelje: primjeri provedbe načela aktivne/efikasne škole*. Zagreb: IEP.
7. Montgomery, A., Smith, A. (2003). *Integrated Education in Northern Ireland: Integration in Practice*. www.arrts.gtcni.org.uk (15. ožujka 2012.).
8. Mrnjaus, K., (2007.): *Studenti i vrijednosti u Austriji i Hrvatskoj*. Pedagogijska istraživanja, 4 (1): 57 – 80.
9. *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi* (2008.): Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685> (11. ožujka 2012.).
10. Piršl, E., Vican, D. (2004.): *Europske demokratske vrijednosti i religiozizam*. Zagreb. Pedagogijska istraživanja, 1(1): 89 – 104.
11. Previšić, V., (2003.): *Suvremeni učitelj: odgojitelj – medijator – socijalni integrator*, u B. Ličina (ur.), *Učitelj – učenik – škola*, Zbornik radova Znanstveno-stručnog skupa povodom 140 godina učiteljskog učilišta u Petrinji. Zagreb: VUŠ Petrinja i HPKZ.

12. Previšić, V. (2005.): *Kurikulum suvremenog odgoja i škole: metodologija i struktura*. Pedagoški istraživanja, 2 (2): 165 – 173, 165 – 174.
13. Radin, F., Ilišin, V., Marinović Bobinac, A. (2001.): *Djeca i mediji*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži i Institut za društvena istraživanja Zagrebu.
14. Rokeach, M.(1973.): *The Nature of Human Values*. New York, Free Press.
15. *Values in Education; Classroom Curriculum Package* (1995) Perth: National Professional Development Values Review Project. www.curriculum.wa.edu.au (13. ožujka 2012).
16. Zloković, J. Vrcelj, S., (2010.): *Rizična ponašanja djece i mladih*. Odgojne znanosti 1(12): 197 – 213.

TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS VALUES AS FUNDAMENTAL COMPONENTS OF THE NATIONAL CURRICULUM FRAMEWORK

Abstract: *The national curriculum framework is a basic document which contains general educational aims at the state level. Education and upbringing state what kind of society we want and what kind of person we aspire to raise. Therefore it is crucial to recognize common values that should support educational efforts. In that sense, a teacher should think about values and work in accordance with commonly agreed socio-cultural values. The national curriculum framework devotes special attention to the following values: knowledge, solidarity, identity and responsibility. They are an outcome of Croatian educational politics which supports integral personal development of a pupil, maintaining Croatian spiritual and material national heritage, European coexistence and a knowledge-based economy. The paper considers the role of teachers as bearers of fundamental values in a contemporary school.*

The first aim of the research was to examine which values teachers prioritise when integrating them into primary educational content and everyday school life. Since teachers directly participate in the realization of the curriculum's values learning objectives, the first hypothesis considers the assumption that teachers have a high regard for a certain value's importance. .

One hundred and six teachers from two towns, Osijek and Split, participated in the research. The questionnaire used in the research consisted of 66 statements estimating the importance of a certain value. The data analysis will use univariate analysis: determining the answer distribution.

The obtained research results suggest that fundamental values will be an integral part of contemporary teaching. Besides material, economic, scientific, technical and biological values in educational process, it is necessary to include and emphasise social, aesthetic, cultural, spiritual, religious and moral values. Nowadays a teacher is expected to raise a truthful, honest, peace-loving and responsible individual, a person who is creative and has deep feelings for family and Croatian national heritage and respects the values of other cultures and nationalities.

Key words: *national curriculum framework, teachers, values learning objectives, values*